

PRAWNA ANALIZA DÓBR OSOBISTYCH I DANYCH OSOBOWYCH W DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW W POLSCE

Michał Konopka^{1*}

¹ Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, Polska

Streszczenie: Zarządzanie współczesnym przedsiębiorstwem wymaga gromadzenia, analizowania i przetwarzania różnych danych, w tym danych osobowych. Niezgodne z prawem działania w tym zakresie mogą skutkować negatywnymi konsekwencjami prawnymi dla przedsiębiorstwa. Celem artykułu jest prawna analiza problematyki dóbr osobistych i danych osobowych w działalności przedsiębiorstw w Polsce. Z uwagi na osobisty charakter obie kategorie praw są często wzajemnie utożsamiane i mylone. W rzeczywistości są to różne kategorie praw, które wymagają odrębnego traktowania w ramach współczesnego zarządzania przedsiębiorstwami. W artykule wskazano różnice występujące między tymi prawami. Szczególną uwagę poświęcono przykładom dóbr osobistych i danych osobowych w kontekście działalności współczesnych przedsiębiorstw. Przepisy prawne w tym zakresie nie są bowiem jasne i nie wskazują zamkniętego katalogu tych praw. Dlatego wskazano kryteria interpretacji niejasnych przepisów w obu badanych przypadkach.

Słowa kluczowe: dane osobowe, dobra osobiste, ochrona dóbr osobistych

Kod klasyfikacji JEL: K1, K2

Wprowadzenie

Problematyka dóbr osobistych i danych osobowych w aspekcie ich przetwarzania i zarządzania nimi zyskuje współcześnie na znaczeniu. Z uwagi bowiem na rozwój technologii cyfrowych oraz wciąż postępujące procesy globalizacji gospodarczej można zaobserwować rosnącą tendencję do publikowania i wykorzystywania

¹ Michał Konopka, dr, al. Armii Krajowej 19 B, 42-201 Częstochowa, Polska,
michal.konopka@pcz.pl, <https://orcid.org/0000-0003-0458-689X>

* Autor korespondencyjny: Michał Konopka, michal.konopka@pcz.pl

w przestrzeni publicznej dóbr osobistych i danych osobowych poszczególnych osób (Romansky, 2017, s. 97-99; Bélanger & Crossler, 2011, s. 1017-1018). Ma to miejsce w stosunkach pracy, przy dokonywaniu zakupów w sklepach internetowych, podczas realizacji usług medycznych czy też w popularnych współcześnie mediach społecznościowych (Romansky, 2014, s. 65-67). Problematyka ta dotyczy zarówno osób fizycznych, które mają prawo do poszanowania i ochrony swoich dóbr osobistych (danych osobowych), jak i osób prawnych czy instytucji, które podczas realizacji swojej działalności wyżej wymienione dobra osobiste (dane osobowe) wykorzystują. Analizowana problematyka ma szczególne znaczenie dla współczesnych przedsiębiorstw, które w ramach prowadzonej działalności gospodarczej pozyskują, wykorzystują i przetwarzają dane osobowe swoich klientów, kontrahentów i pracowników. Współczesny rozwój cywilizacyjny, który oparty jest na technologii cyfrowej oraz przepływie informacji, nie może zatem funkcjonować bez przetwarzania danych osobowych. Należy jednak zaznaczyć, iż musi się to odbywać w granicach obowiązujących ram prawnych (Garayova, 2019, s. 31-32; Bolognini & Bistolfi, 2017, s. 171-181). Powyższe regulacje prawne muszą zapewnić zatem możliwość swobody przepływu informacji z poszanowaniem prawa do prywatności poszczególnych jednostek. Warto zauważyć, iż dla podkreślenia wagi problemu Komitet Ministrów Rady Europy podjął decyzję o ustanowieniu Dnia Ochrony Danych Osobowych, który przypada corocznie w dniu 28 stycznia.

Metodyka badawcza

Problem naukowy: Występowanie w przestrzeni prawnej dwóch instytucji, których charakter prawny jest bardzo zbliżony. Skutkuje to problemami we właściwym interpretowaniu obowiązujących przepisów i powoduje zagrożenie dla przedsiębiorstw w Polsce w postaci pozwów sądowych.

Celem artykułu jest prawna analiza problematyki dóbr osobistych i danych osobowych w działalności przedsiębiorstw w Polsce.

Artykuł ma charakter teoretyczny, zawiera przegląd literatury przedmiotu oraz orzecznictwa sądowego w analizowanym zakresie. Praca została napisana w oparciu o polskie akty normatywne oraz akty prawa wspólnotowego. Z uwagi na fakt, iż niektóre sfery życia gospodarczego są przedmiotem regulacji prawa wspólnotowego, a pozostałe podlegają regulacjom ustawodawstw krajowych, często powstają wątpliwości interpretacyjne związane z określeniem właściwych przepisów w konkretnych przypadkach. Wątpliwości te często rozstrzygane zostają w wyniku procesów sądowych, dlatego też w artykule przytoczono wybrane orzeczenia sądowe z zakresu badanej problematyki. Należy zaznaczyć, iż polski system prawny – podobnie jak w przypadku systemów prawnych innych państw członkowskich Unii Europejskiej – nie opiera się na precedensie sądowym, stąd w odróżnieniu od systemów prawnych krajów anglosaskich trudniej jest przewidzieć orzeczenie w konkretnej sprawie. Mając powyższe na uwadze, autor powołał się jednak na wybrane orzecznictwo sądowe, które mimo wszystko stanowi punkt odniesienia w interpretacji konkretnych problemów prawnych.

Wyniki badań literaturowych w zakresie dóbr osobistych i danych osobowych w działalności przedsiębiorstw

Zarówno pojęcie dóbr osobistych, jak i danych osobowych (Millard & Hon 2012, s. 1-4; Purtova, 2018, s. 41) są przedmiotem regulacji prawnych. Pojęcia dóbr osobistych oraz danych osobowych nie są tożsame. Różnice występują już na etapie źródeł prawa. Obie kategorie praw dotyczą osób fizycznych, a nie osób prawnych. W związku z prowadzeniem działalności gospodarczej przedsiębiorstwa pozyskują, archiwizują i przetwarzają dane osobowe. Z uwagi na bardzo podobny charakter obu kategorii praw występują problemy z właściwą interpretacją przepisów prawnych w tym zakresie. W pewnych przypadkach poszczególne dane mogą stanowić zarówno dobra osobiste, jak i być interpretowane jako dane osobowe. Prawne regulacje dóbr osobistych normują możliwości ochrony tychże dóbr przed bezprawnym naruszeniem, a nawet zagrożeniem ich naruszenia. Natomiast normy prawne dotyczące danych osobowych regulują sposób ich ujawniania i przetwarzania. W przypadku złamania przepisów dotyczących dóbr osobistych konieczne jest wystąpienie z powództwem przez uprawnionego. Natomiast w przypadku danych osobowych naruszenie obowiązujących przepisów jest przestępstwem publicznoskargowym, a sama skarga inicjowana jest przez organ publiczny.

Problematyka dóbr osobistych została uregulowana w art. 23 i art. 24 *Kodeksu cywilnego* (k.c.). W świetle art. 23 k.c. „dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach”. Z przytoczonego przepisu wynika, iż pojęcie dóbr osobistych w polskim prawie cywilnym obejmuje wartości związane z osobą ludzką. W literaturze wskazuje się, że dobra te mają charakter niemajątkowy, ponieważ nie da się ich wyrazić wprost w kategoriach ekonomicznych i poddać wycenie (Cisek, 1989, s. 2-8). Warto jednak zauważyć, że pomimo niemajątkowego charakteru samych analizowanych dóbr osobistych ich naruszenie może powodować już straty o charakterze nie tylko wizerunkowym, ale także majątkowym. Jednoznacznie wskazuje na to treść art. 24 §2 k.c., zgodnie z którym, „jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych”.

Należy zauważyć, iż cytowany art. 23 k.c. nie zawiera legalnej definicji „dóbr osobistych”. Ustawodawca określił w nim jedynie katalog otwarty dóbr, które w świetle cytowanego przepisu uznawane są za osobiste. Oznacza to, że ów katalog dóbr osobistych z art. 23 k.c. nie zawiera wszystkich wartości ludzkich, które także za dobra osobiste mogą zostać uznane. Jak słusznie wskazują Wolter et al. (1998), taka konstrukcja „dóbr osobistych” dopuszcza pojawianie się wciąż nowych, nieznanych dotychczas wartości ludzkich, które mogą zostać uznane za dobra osobiste. Będzie to uzależnione od przemian zachodzących stopniowo w społeczeństwie. Jedne wartości będą zyskiwać na znaczeniu, a inne będą powoli deprecjonowane. Cytowani autorzy wskazują jako przykład dóbr osobistych prawo najbliższej rodziny do pochowania osoby zmarłej, prawo do spokojnego korzystania z mieszkania czy

intymność i prywatność życia każdego człowieka. Dodatkowo za „dobra osobiste” uznano także wyniki pracy naukowej oraz pleć jako element tożsamości człowieka.

W świetle orzeczenia Sądu Najwyższego „charakter prawny dóbr osobistych odróżnia je od innych wartości, także tych, które wskazane są w Konstytucji czy międzynarodowych konwencjach regulujących prawa człowieka. Zarówno Konstytucja RP, jak i Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284; dalej: Konwencja) określają takie prawa i wolności, które mają charakter dóbr osobistych, jak życie, zdrowie, wolność. Zawierają jednak również katalog takich wartości, które regulują prawa człowieka w konkretnych sferach jego działalności społecznej czy zawodowej, a więc związane z funkcjonowaniem człowieka w różnych dziedzinach jego aktywności życiowej, które jednak nie mogą być kwalifikowane jako dobra osobiste, pozbawione są bowiem cech, o jakich mowa wyżej. Do takich praw o charakterze gwarancyjnym należy prawo do sądu, w tym prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, gwarantowane w art. 45 Konstytucji i art. 6 Konwencji. Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie nie jest jednak dobrem osobistym, a przepisy Konstytucji i Konwencji nie stanowią samodzielnej podstawy roszczenia o zadośćuczynienie za naruszenie tego prawa” (Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r.).

Z kolei w świetle orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 lipca 2017 r. dobrami osobistymi nie są: „prawo do cieszenia się niezakłóconym życiem rodzinnym, prawo do obserwowania rozwoju i dojrzewania dziecka, cierpienie oraz poczucie szczęścia z powodu sukcesów życiowych i zawodowych” (Orzeczenie Sądu Apelacyjnego z dnia 20 lipca 2017 r.).

Analizując zatem regulacje *Kodeksu cywilnego* oraz orzecznictwo, należy uznać, iż przyjęta w polskim porządku prawnym koncepcja ochrony dóbr osobistych opiera się na konstrukcji prawa osobistego przysługującego każdej osobie fizycznej. W świetle bowiem art. 24§1 k.c.: „Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny”.

Analizując ww. przepis, można określić także ustawowe przesłanki ochrony dóbr osobistych w Polsce. Ochrona będzie przysługiwała każdemu, czyje dobro osobiste zostało naruszone lub zagrożone wskutek bezprawnego działania osób trzecich.

Naruszenie dobra zakłada tryb dokonany czynności prawnej, a więc wystąpienie także skutków prawnych naruszenia. Natomiast zagrożenie naruszeniem dobra osobistego wskazuje na postać niedokonaną czynności prawnej. Ten ostatni rodzaj działania jednak także może powodować negatywne skutki prawne dla uprawnionego. Charakter samego zagrożenia lub naruszenia dobra osobistego musi być oceniany w sposób maksymalnie obiektywny. A. Cisek wskazuje, że powinien on być oparty na „przeciętnych reakcjach ludzkich, mogących obiektywnie stać się podstawą do

negatywnych odczuć po stronie pokrzywdzonego” (Cisek, 2006, s. 59). Warto zauważyć, iż przyjęta w polskim prawie cywilnym konstrukcja analizowanej ochrony dóbr osobistych pozwala na działanie uprawnionego, jeszcze zanim doszło do naruszenia omawianego prawa. W pewnych bowiem sytuacjach samo zagrożenie naruszeniem tychże dóbr może skutkować negatywnymi konsekwencjami po stronie pokrzywdzonego. Mamy tu zatem do czynienia z działaniami o charakterze prewencyjnym, mającym na celu zapobieżenie skutkom ewentualnego naruszenia, do którego jeszcze nominalnie nie doszło.

Ostatnią wymienioną przesłanką ochrony dóbr osobistych jest bezprawność samego działania po stronie naruszającego. W doktrynie uznano, iż pojęcie bezprawności powinno być oceniane w kontekście naruszenia powszechnie obowiązujących przepisów prawa oraz przyjętych zasad współżycia społecznego (Sośniak, 1959, s. 18-23). W literaturze wskazuje się jednak na możliwość powołania się na „działanie w obronie uzasadnionego interesu indywidualnego lub społecznego” jako okoliczności wyłączającej bezprawność działania. Jak słusznie wskazuje Cisek (2006, s. 61), u podstaw tej tezy leży założenie „określonej gradacji interesów”, w myśl której interes niższego stopnia musi ustąpić przed interesem wyższego stopnia. Na taką konstrukcję powołują się często dziennikarze, którzy ujawniając pewne fakty, świadomie naruszają dobra osobiste konkretnych osób. Wychodzą jednak z założenia, że prawo społeczeństwa do prawdziwej informacji jest dobrem wyższym aniżeli ochrona dóbr osobistych jednostek. Tej kwestii dotyczy uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., w której Sąd przyjął stanowisko, że wykazanie przez dziennikarza działania w obronie społecznie uzasadnionego interesu przy zachowaniu należytej staranności i rzetelności uchyla bezprawność czynu (Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r.).

Istotnym elementem konstrukcji prawnej ochrony dóbr osobistych jest określenie ciężaru dowodu, który zgodnie z cytowanym już art. 24 §1 k.c. spoczywa na podmiocie dokonującym domniemanego naruszenia tychże dóbr. Wynika to z treści przepisu: „może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne”. Według Woltera et al. (1998) potencjalny naruszciciel dobra musi wykazać, że był do tego uprawniony poprzez np. wykonywanie własnego prawa podmiotowego, obronę interesu zasługującego na ochronę czy działanie w granicach prawa. Mamy więc tu do czynienia ze swoistym domniemaniem bezprawności czynu potencjalnie naruszającego lub grożącego naruszeniem dóbr osobistych.

Zgodnie z cytowanym art. 24 k.c. uprawniony może żądać przede wszystkim zaniechania bezprawnego działania skutkującego naruszeniem dóbr osobistych. Roszczenie takie przysługuje uprawnionemu zarówno w przypadku samego zagrożenia dóbr osobistych, jak i dokonanego już naruszenia tychże dóbr.

Kolejnym roszczeniem przysługującym uprawnionemu jest na gruncie ww. przepisu „żądanie, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie”. Wynika z tego, iż ustawodawca nie określił katalogu zamkniętego wskazanych czynności. Liczy się zatem osiągnięcie celu, jakim jest usunięcie skutków naruszenia. Według ustawodawcy może to być złożenie oświadczenia. W praktyce dominują osobiste przeprosiny oraz ogłoszenia

w prasie. Cisek (2006, s. 63) wskazuje, że ten typ oświadczenia stosowany jest najczęściej w przypadku naruszenia czci, nietykalności cielesnej oraz sfery życia prywatnego. W treści ww. oświadczeń znajdują się: przeprosiny, odwołanie krzywdzących zarzutów, wyrażenie ubolewania, sprostowanie nieprawdziwych informacji czy wyjaśnienie pewnych faktów.

O ile w przypadku problematyki ochrony dóbr osobistych podstawowe znaczenie mają przepisy *Kodeksu cywilnego*, to w przypadku danych osobowych kluczowe znaczenie ma Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (RODO). W myśl art. 4 Rozporządzenia danymi osobowymi są „wszelkie informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej”. Według ustawodawcy wspólnotowego „możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej” (Rozporządzenie 2016/679).

Istotne znaczenie dla analizy problematyki danych osobowych ma także polska ustawa o ochronie danych osobowych (Ustawa z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych). Źródłem prawa w omawianym zakresie są również decyzje Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (Generalnego Inspektora Danych Osobowych) oraz regulacje prawa międzynarodowego publicznego – Konwencja Nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych sporządzona w Strasburgu w dniu 28 stycznia 1981 r. Zgodnie z art. 2 niniejszej Konwencji termin „dane osobowe” oznacza każdą informację dotyczącą osoby fizycznej o określonej tożsamości lub dającej się zidentyfikować.

Podobnie jak w przypadku analizowanej problematyki dóbr osobistych nie ma zamkniętego katalogu danych osobowych. Oznacza to, iż oprócz treści cytowanych aktów normatywnych należy brać pod uwagę także orzecznictwo sądowe w badanym zakresie. Z treści Rozporządzenia (RODO) wynika, iż danymi osobowymi w szczególności mogą być: imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy oraz szczególne czynniki określające tożsamość osoby fizycznej. W przyjętej konstrukcji danych osobowych przyjęto, iż kluczowe znaczenie ma możliwość identyfikacji na podstawie przedstawionych danych określonej jednostki (osoby fizycznej). Powstaje zatem pytanie: czy zawsze imię i nazwisko będą definiowane jako dane osobowe? Okazuje się, że nie. Imię i nazwisko będą danymi osobowymi tylko wówczas gdy pozwolą na skuteczną identyfikację konkretnej osoby fizycznej. W większości sytuacji podanie samego imienia i nazwiska nie pozwoli na zidentyfikowanie konkretnej osoby fizycznej, ponieważ osób o takim samym imieniu i nazwisku może być w kraju wiele. Jednak w sytuacji nietypowego imienia i nazwiska ujawnienie ww. danych może już pozwolić na identyfikację konkretnej osoby. W tym drugim przypadku zatem ujawnienie imienia i nazwiska będzie traktowane jak ujawnienie danych osobowych. Osiągnięcie skutku w postaci identyfikacji osoby fizycznej jest o wiele łatwiejsze w przypadku podania

kilku powiązanych ze sobą danych, np. imienia i nazwiska oraz numeru telefonu czy też imienia i nazwiska oraz adresu zamieszkania. W takich przypadkach wskazane dane będą uznane za dane osobowe.

Jak wskazuje Zadrożny (2016), istotne znaczenie dla analizowanej problematyki ma także fakt, kto dysponuje tymi danymi. Dla większości obywateli adres IP komputera lub numer telefonu nie stanowią wystarczającej informacji do identyfikacji innej osoby. Jednocześnie wskazane dane dla operatorów telekomunikacyjnych są wystarczające do identyfikacji konkretnych osób. Analogicznie ujawnienie adresu e-mail osoby w postaci: *imię.nazwisko@gmail.com* może nie zostać uznane za ujawnienie danych osobowych, jeżeli po tychże danych nie można zidentyfikować właściciela adresu. Ujawnienie jednak adresu e-mail powiązanego z miejscem pracy, np. *imię.nazwisko@pcz.pl*, będzie już uznane za ujawnienie danych osobowych, ponieważ pozwoli na identyfikację konkretnego pracownika Politechniki Częstochowskiej. Innym przykładem definiowania danych osobowych jest publikowanie przez administrację spółdzielni mieszkaniowej informacji dotyczących zaległości czynszowych najemców lokali. Nie ulega wątpliwości, że publikowanie w tym kontekście imion i nazwisk konkretnych osób fizycznych jest publikowaniem danych osobowych. Za dane osobowe będą jednak także uznane informacje dotyczące zaległości czynszowych konkretnych lokali, ponieważ na podstawie numerów lokali można zidentyfikować najemców zadłużonych lokali. Zatem publikacja numerów zadłużonych lokali wraz z kwotą zadłużenia będzie ujawnieniem danych osobowych ich najemców (UODO, 2022).

Powyższe przykłady wskazują na istotne znaczenie regulacji prawnych dotyczących danych osobowych. Publikowanie, ujawnianie oraz przetwarzanie tych danych ma miejsce niemal w każdej dziedzinie życia. Stąd zrozumiała wydaje się przyjęta konstrukcja prawna danych osobowych, która oparta jest na skutku w postaci możliwości identyfikacji konkretnej osoby fizycznej, a nie na zamkniętym katalogu tych danych. Takie podejście skutkuje jednak problemami z identyfikacją danych osobowych w konkretnych, jednostkowych przypadkach.

Dyskusja wyników

Przedstawione wyniki wskazują, iż problematyka dóbr osobistych i danych osobowych ma istotne znaczenie z punktu widzenia działalności współczesnych przedsiębiorstw w Polsce. Chociaż obie instytucje prawne regulują uprawnienia osób fizycznych, a nie prawnych, to jednak strategia zarządzania danymi osobowymi osób fizycznych w ramach działalności współczesnych przedsiębiorstw musi zostać uwzględniona. Nie wymaga dyskusji fakt konieczności przestrzegania przez przedsiębiorców przepisów prawnych w zakresie przetwarzania i ochrony danych osobowych ich pracowników, kontrahentów czy klientów. Można się jedynie zastanowić, czy w ramach codziennej działalności nie dochodzi w przedsiębiorstwach do łamania prawa w zakresie dóbr osobistych. Może chodzić na przykład o możliwości wykorzystania wizerunku pracowników lub klientów w folderach reklamowych przedsiębiorstw czy na ich stronach internetowych (Marinova et al., 2021, s. 539-544).

Przepisy w zakresie ochrony dóbr osobistych mogą także być naruszane przy publicznym wygłaszaniu negatywnych opinii na temat wybranych pracowników.

Z uwagi na brak ustawowego zamkniętego katalogu danych osobowych oraz dóbr osobistych należy za każdym razem badać skutki prawne ujawnianych danych czy opinii. Przedmiotem do dyskusji na tym tle może być próba ujednoczenia przepisów o danych osobowych i dobrach osobistych w zakresie, w jakim obie materie wykorzystywane są w działalności przedsiębiorstw w Polsce.

Ciekawym przykładem przetwarzania danych osobowych jest wskazany przez L. Sweeney system rozliczania kosztów leczenia pacjentów w Stanach Zjednoczonych. Publiczne, ale i prywatne podmioty lecznicze rozliczają koszty swoich usług w oparciu o dane osobowe pacjentów (Sweeney, 2000, s. 3-5). Pytanie – czy da się współcześnie uniknąć przetwarzania danych osobowych w przypadku braku zgody uprawnionego?

Podsumowanie

Jak wynika z treści artykułu, pojęcia dóbr osobistych oraz danych osobowych nie są tożsame. Różnice występują już na etapie źródeł prawa. W przypadku dóbr osobistych są to przepisy *Kodeksu cywilnego*, a w przypadku danych osobowych regulacje Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (RODO), a także Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. poz. 1781). Natomiast wspólnym mianownikiem dóbr osobistych i danych osobowych jest to, iż obie kategorie praw dotyczą ściśle osoby fizycznej. Pod tym względem zarządzanie tymi danymi zgodnie z prawem w działalności przedsiębiorstw jest bardzo ważne. Przedsiębiorstwa bowiem, niezależnie od profilu działalności, przetwarzają dane osobowe swoich pracowników, kontrahentów, podwykonawców oraz klientów. Z kolei wykonywanie codziennych czynności w przedsiębiorstwie może doprowadzić do naruszenia także dóbr osobistych pracowników przedsiębiorstwa, kontrahentów czy klientów. Jak wynika z treści artykułu, poprawne odróżnienie dóbr osobistych od danych osobowych nie jest łatwe. Jeszcze trudniejszą kwestią jest postępowanie w sprawie naruszenia ww. dóbr. Stąd problematyka dóbr osobistych i danych osobowych w działalności przedsiębiorstw jest istotna i przybiera na znaczeniu. Powszechnie obowiązujące przepisy *Kodeksu cywilnego* stanowią narzędzie ochrony dóbr osobistych przed bezprawnym naruszeniem, a nawet zagrożeniem naruszenia przez osoby trzecie. Z kolei regulacje prawne dotyczące danych osobowych koncentrują się na zakazie ujawniania i przetwarzania tychże danych bez zgody uprawnionego (Chassang, 2017). W pewnych przypadkach poszczególne dane mogą stanowić zarówno dobra osobiste, jak i być interpretowane jako dane osobowe. Przykładem takiego stanu są imię i nazwisko czy wizerunek osoby fizycznej. Faktyczne odróżnienie obu uprawnień jest zatem możliwe tylko wskutek szerokiej analizy jednostkowej sytuacji. Jak już wspomniano, naruszeniem danych osobowych będzie ich każdorazowe ujawnienie lub przetwarzanie bez zgody uprawnionego. W przypadku dóbr osobistych kluczowe znaczenie ma ich naruszenie

lub samo wystąpienie zagrożenia ich naruszenia. Daleko idące różnice występujące między dwoma poddanymi analizie prawami dotyczą także sfery ich ochrony. Bowiem w przypadku naruszenia (lub jedynie zagrożenia naruszeniem) dóbr osobistych uprawniony może wystąpić z pozwem przeciwko naruszcycielowi o zaniechanie naruszeń i ewentualne zadośćuczynienie za wyrządzone szkody. Natomiast w przypadku naruszenia przepisów dotyczących pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych postępowanie wszczyna Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych pełniący jednocześnie funkcję Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (GIODO). W przypadku stwierdzenia naruszenia danych osobowych Prezes Urzędu (GIODO) nakłada karę administracyjną do wysokości 100 tysięcy złotych. Biorąc pod uwagę powyższe, należy stwierdzić, iż pomimo faktu, że obie kategorie praw dotyczą osób fizycznych, to egzekucja uprawnień wynikająca z dóbr osobistych jest prywatną sprawą uprawnionego, a w przypadku naruszeń danych osobowych egzekwowaniem prawa zajmuje się organ państwowy. Co za tym idzie – kary administracyjne za naruszenie przepisów o danych osobowych trafiają do budżetu państwa, a kwoty zasądzone tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych stanowią przychód uprawnionego. Prawne regulacje dotyczące ochrony danych osobowych kreują model ochrony tych danych w sposób generalny, tzn. odnoszą się do sposobu pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych wszystkich osób fizycznych. Co prawda regulacje *Kodeksu cywilnego* dotyczące dóbr osobistych także adresowane są do wszystkich osób fizycznych, lecz ich wymiar ma charakter jednostkowy. Z uwagi na fakt postępu cywilizacyjnego, w szczególności szybkiego rozwoju technologii informatycznych, należy się spodziewać wzrostu przepływu informacji w formie elektronicznej. To z kolei może skutkować wzrostem przepływu danych osobowych, ale także wzrostem naruszeń dóbr osobistych (Gołba, 2017, s. 253-254). Wydaje się zatem, iż analizowana problematyka będzie zyskiwać na znaczeniu, a zainteresowanie regulacjami prawnymi dóbr osobistych i danych osobowych wzrośnie. Być może problematyka ta zostanie kiedyś uregulowana w jednym akcie normatywnym, co niewątpliwie ułatwiłoby prawną analizę poszczególnych przypadków.

Literatura

- Bélanger, F., & Crossler, R. E. (2011). Privacy in the Digital Age: A Review of Information Privacy Research in Information Systems. *MIS Quarterly*, 35(4), 1017-1041. DOI: 10.2307/41409971
- Bolognini, L., & Bistolfi, C. (2017). Pseudonymization and Impacts of Big (Personal/Anonymous) Data Processing in the Transition from the Directive 95/46/EC to the New EU General Data Protection Regulation. *Computer Law & Security Review*, 33(2), 171-181. DOI: 10.1016/j.clsr.2016.11.002
- Chassang, G. (2017). The Impact of the EU General Data Protection Regulation on Scientific Research. *E Cancer Medical Science*, 11, 6-9. DOI: 10.3332/ecancer.2017.709, <https://ecancer.org/en/journal/article/709-the-impact-of-the-eu-general-data-protection-regulation-on-scientific-research> (dostęp: 05.04.2023).
- Cisek, A. (1989). *Dobra osobiste i ich niemajątkowa ochrona w kodeksie cywilnym*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Cisek, A. (2006). Kodeks cywilny. Komentarz. W: E. Gniewek (Red.), *Kodeks cywilny. Komentarz* (56-63), C. H. Beck.

- Garayova, L. (2019). Information Security Awareness in Public Administrations at an International Level. *Public Governance, Administration and Finances Law Review*, 4(2), 30-51. DOI: 10.53116/pgafnr.2019.2.3
- Golba, L. (2017). Consent for Personal Data Processing in Digital Environment According to GDPR. *Annals of the Administration and Law*, 17(2), 253-265, https://www.humanitas.edu.pl/resources/upload/dokumenty/Wydawnictwo/Roczniki%20AiP%20-%20pliki/Podzielone/Roczniki%20AiP%202017%20z2/RAiP_2_2017-253-265.pdf (dostęp: 11.04.2023).
- Marinova, G., Bitri, A., & Ibro, M. (2021). The Role of Women in the Digital Age: Balancing Professional and Personal Challenges During the COVID-19 Pandemic. *IFAC-PapersOnLine*, 54(13), 539-544. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.505
- Millard, C., & Hon, W. K. (2012). Defining 'Personal Data' in e-Social Science. *Information, Communication and Society*, 15(1), 1-16. DOI: 10.2139/ssrn.1809182
- Orzeczenie Sądu Apelacyjnego z dnia 20 lipca 2017 r. (sygn. akt I ACa 1771/16).
- Orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r. (sygn. akt V CSK 741/14). <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia3/v%20csk%20741-14-1.pdf> (dostęp: 25.11.2022).
- Purtova, N. (2018). The Law of Everything. Broad Concept of Personal Data and Future of EU Data Protection Law. *Law, Innovation and Technology*, 10(1), 40-81. DOI: 10.1080/17579961.2018.1452176
- Romansky, R. (2014). Social Media and Personal Data Protection. *International Journal on Information Technologies & Security*, 4, 65-80.
- Romansky, R. (2017). A Survey of Digital World Opportunities and Challenges for User's Privacy. *International Journal on Information Technologies and Security*, 9(4), 97-112.
- Rozporządzenie 2016/679. (2016). Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (Dz. Urz. UE L 2016.119.1).
- Sośniak, M. (1959). *Bezprawność zachowania jako przesłanka odpowiedzialności cywilnej za czyny niedozwolone*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Sweeney, L. (2000). *Simple Demographics Often Identify People Uniquely*. Carnegie Mellon University, Data Privacy Working Paper 3, 1-34.
- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r. (III CZP 53/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 114).
- UODO. (2022). *Archiwum GIODO*, Urząd Ochrony Danych Osobowych, <https://archiwum.giodo.gov.pl/pl/353/3183> (dostęp: 30.11.2022).
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. 2018 poz. 1000).
- Wolter, A., Ignatowicz, J., & Stefaniuk, K. (1998). *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Wydawnictwa Prawnicze PWN.
- Zadrozny, M. (2016). Kiedy dane uznajemy za osobowe, a kiedy nie, *Dziennik Gazeta Prawna*, 20.11.2016 r. wydanie internetowe, <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/994463,ktore-dane-sa-danymi-osobowymi.html> (dostęp: 28.11.2022).

Wkład autorów: 100% – Michał Konopka.

Konflikt interesów: Brak konfliktu interesów.

Źródła finansowania: Brak finansowania.

LEGAL ANALYSIS OF PERSONAL PROPERTIES AND PERSONAL DATA IN BUSINESS ACTIVITIES IN POLAND

Abstract: Managing a modern enterprise requires the collection, analysis and processing of different data, including personal data. Unlawful actions in this area may result in negative legal consequences for the company. The purpose of the article is a legal analysis of the issues of personal rights and personal data in the activities of companies in Poland. Due to their personal nature, both categories of rights are often equated and confused. In fact, they are separate categories of rights which require separate treatment within modern business management. The article indicates the differences between these rights. Particular attention was paid to examples of personal rights and personal data. The legal rules in this regard are not clear and do not indicate a closed catalogue of these rights. That is why the author has indicated the criteria for interpreting unclear rules in both presented cases.

Keywords: personal data, personal rights, protection of personal rights

Articles published in the journal are made available under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Public License. Certain rights reserved for the Czestochowa University of Technology.

